

Dr. NIKO ŽUPANIĆ: BELA SRBIJA

Primedbe Jagićevom shvatanju K. Porfirogenita o dolasku Hrvata i Srba.

Pre dobrih 25 godina napisao je patrijarh slavistike, Vatroslav Jagić, svoju čuvenu studiju *) »Ein Kapitel zur Geschichte der südslawischen Sprachen«, koja nije velika po obimu, ali je znamenita po svome sadržaju, jer se još i danas oslanja na nju i moderna slavistika i jugoslovenska historijografija. Historičari, koji su izišli iz slovenskog seminara bečkog univerziteta imaju iste pojmove o doseljenu Srba i Hrvata na balkansko poluostrvo i o početku stvaranja njihovih država, kao što ga je zamislio i sebi predočio njihov učitelj u spomenutoj studiji. Štoviše, Jagiću se priključio u tome pogledu palenolog Lubor Niederle i strogo stvarni historičar Konstantin Jireček.

Dva predhodnika V. Jagića na polju slavistike, naime Jernej Kopitar (1780.—1844.) i Franc Miklošič (1813.—1891.) behu sledbenici dualističke teorije naseljavanja južnih Slovena na balkanskom poluostrvu. Po njihovu mišljenju naseliše prvo »Sloveni« trup Balkanskog poluostrva od Ponta do Adrije, a zatim da su posebice došli Hrvati i Srbi na jug, te zauzeli centar Ilirika. Na taj je način trebala biti prekinuta organska veza između »Slovena« Trakije i Norika, jer su se urinuli Srbi i Hrvati u stariju etničku masu kao klin.

Vatroslav Jagić pak je monist u pitanju dolaska i naseljavanja balkanskog poluostrva Slovenima i tvrdi, da je ista etnička masa (pretci današnjih Jugoslovena) zauzela u isto vreme naše poluostrvo i naselila ga. Jagić polazi od analize južnih Slovena, nalazeći, da svi njihovi dijalekti čine jednu organsku celinu, od Crnog do Jadranskog mora, upravo jednu skupinu narečja, koja su vezana jedno za drugo kao karike lanca, tako, da se teško prepoznaje gde jedno narečje prestaje a drugo započinje. Zbog toga — nastavlja — ne može se dopustiti pretpostavka docnijeg, sekundarnog naseljenja, jer bi u tom slučaju bio poremećen organski sklop Jugoslovena, organska etnička veza između njihovih plemena. Dosledno tome oborio se V. Jagić na spis bizantinskog cara Konstantina Porfirogenita, (912.—959.) »De administrando Imperio«, gde se govori o dolasku Hrvata i Srba u Ilirik u vreme cara Heraklija (610.—641. posle Hr.) zasebno od ostalih južnih Slovena. Kad bi, naime, bilo istinito, što je napisao u »Porfiri rođeni« car, onda bi bila po mišljenju V. Jagića prekinuta organska veza između južnih Slovena u Trakiji i onih u Noriku jednim tuđim

*) Vatroslav Jagić, Ein Kapitel zur Geschichte der südslawischen Sprachen. (Archiv für slavische Philologie, Band XVII. str. 47—87. Berlin, 1895.)

— iako slovenskim idiomom. Jer car Konstantin Porfirogenit tvrdi, da su Hrvati i Srbi došli u svoje današnje zemlje iz Bele Hrvatske odnosno od Belih Srba, a jedni i drugi treba prema svemu, što je u istome izvoru za orijentovanje napisano i naučno tumačeno, da su pošli na put iz teritorije negde između gornje Visle i reke Sale. Stara domovina Srba svakako je ležala severno od Bele Hrvatske. To znači da bi Hrvati i Srbi morali govoriti jezike, koji spadaju u »severozapadnu« skupinu Slovena, u koju se ubrajaju Čehoslovaci, Poljaci, Lužički Srbi i izumrli polapski Sloveni. Pošto se pak tome protivi lingvistička analiza jugoslovenskih dijalekata u prošlosti kao i danas, to Vatroslav Jagić s filološkog stanovišta zabacuje verodostojnost »u Porfiri rodenog pisca«. ¹⁾

No V. Jagić je našao i stvarnih razloga zbog kojih drži, da su vesti Konstantina Porfirogenita o dolasku Hrvata i Srba na jug neistinite i kao izmišljotina za historiju neupotrebljive. Od tih stvarnih razloga mi ćemo uzeti u pretres samo one, koji su tretirani u 6., 7. i 13. glavi spomenute Jagićeve studije. Ovo pitanje dakle neće biti lingvističke, nego historijske, sociološke i etnološke prirode.

U 6. glavi pokušava V. Jagić dokazati, da su zemlje, u kojima Hrvati i Srbi docnije nastupaju kao politički individualiteti, bile poplavljene i naseljene u VI. stoleću posle Hr. od istih ljudskih talasa, od istih Slovena, kao i ostale jugoslovenske zemlje na istočnoj i zapadnoj strani. Za dokaz tome pisac navodi i podvlači pravce upada »Slovena«, koji su vodili u unutrašnjost Balkanskog poluostrva, u docnije zemlje Hrvata i Srba. On počinje godinom 548. posle Hr., kad je neka slovenska vojska pustošila Ilirik do Drača i vidi u tome jasno ocrtan put pljačkaškog pohoda kroz zemlje, koje su docnije bile srpske. Za godinu 551. navodi: *Σκλαβηρῶν ὄμιλος ὅσος οὐπω πρότερον ἀφίετο εἰς Ῥωμαίων τὴν γῆν . . . ἰ ξύμπαντα ὄρη τὰ Ἰλλυριῶν διαμείψαντες ἐν Δαλματία ἐ γέροντο*: te dodaje, da je bio cilj napadača Salona. Sloveni se nisu nigde upuštali u bitku i nisu odmah otišli, već su se razišli po bizantinskoj zemlji i pljačkali. Jagić misli, da su već tada mnogi ostali ovde a kao dokaz navodi jadicovanje bizantinskog pisca (?) zbog toga što Sloveni nisu samo napali i oplenili zemlju, već *ὥσπερ ἐν χώρῃ διαχειμάζοντες οὐδὲν τε δεδιότες πολέμιον*. Dalje navodi, kako su god. 578.—581. posle Hr. Avari, u nameri da napadnu Slovene, hteli napraviti most preko Save kod Sigindunuma (Beograda). Godine 600. je papa Gregorije I. sazaljevao salonskog episkopa Maksima zbog slovenske opasnosti (de Sclavorum gente quae vobis valde imminet). Na kraju V. Jagić negira mogućnost, da bi Dalmacija i ostale unutrašnje

¹⁾ Idem. op. c. str. 71: »Constantin lässt Grosserbien in *Βοιωτι* (d. h. Böhmen) gelegen sein, während in Böhmen, nach der ältesten Geschichte dieses Landes, chrowatische Stämme, dagegen erst jenseits Böhmens — Serben wohnten. Alles das beweist nur, dass Constantin etwas von den Chorwaten in Norden und von den in ihrer Nachbarschaft ansässigen Serben gewusst hat und verführt durch die Namensgleichheit, diese nördlichen Chorwaten und Serben, die aber aus ihrer Heimat nicht auswanderten, für die eigentlichen Vorfahren der zu einer Zeit emporgelommenen Kroaten und Serben des Südens gehalten hat. Die Verwechslung seitens eines Byzantiners ist leicht zu entschuldigen, schwer ist es zu begreifen, wie die modernen Historiker oder gar Philologen ohne Bedenken aus jenem Norden, der einen ausgeprägten nordwestslavischen Typus seit uralten Zeiten hat, slavische Stämme haben herkommen lassen können, in deren Sprachtypus nichts nordwestslavisches steckt«.

oblasti tada bile ostale bez »Slovena« i da bi praznina bila ispunjena tek docnije pod carem Heraklijem od Hrvata i Srba Konstantina Porfirogenita.²⁾

Prvo primećujemo, da se ovakvim načinom i ovakvom metodom ne može tretirati historija, ako pisac hoće, da mu se argumenti uzmu ozbiljno u obzir. Jagić naime navodi pojedine rečenice o upadima Slovena na teren bizantinske carevine, no ne imenuje ni pisca ni mesta u dotičnom izvoru. Drugo, moglo se navesti još više faktičnih upada »Slovena«,³⁾ nego što je navedeno. No i kad bi V. Jagić dokazao i deset, i dvadeset puta više ovakvih pljačkaških pohoda i napadaja, sve to još ne mora da znači, da su isti napadači i stalno ostali u Iliriku. Sve su to bile samo provale prolaznog značaja i napadači su iščeznuli kao što su i došli neki put opterećeni plenom, a drugi puta opet praznih ruku. I sve, dok nije slomljena na balkanskom poluostrvu ratna snaga Bizantinaca, tako dugo se nije usudivalo nijedno varvarsko pleme da se tu naseli, a najmanje protiv volje cara na Zlatnom rogu.

Navešćemo primere iz domaće historije, da pokažemo, kako provale i upadi neprijateljskih četa u neku zemlju još ne znače njeno osvojenje i naseljenje u njoj. Uzmimo za primer četovanje Turaka u Kranjskoj,⁴⁾ koja su ostala duboko ukorenjena u narodnoj tradiciji Slovenaca i kojima su vezana sva svirepstva i strahote, koje može uopšte naneti samo zakleti neprijatelj i najbezobzirniji rat. Već godine 1424. pojavise se Turci u jugoistočnim delovima Kranjske. Šest godina zatim (godine 1431.) prodrila je vojska turaka u jačini od 8000 ljudi u Kranjsku, opljačkala najpre okolinu Metlike a zatim se — paleći sela i crkve — približila Novom Mestu na reci Krki, gde behu pobeđeni od kršćana pod zapovedništvom kranjskog glavarara Ulrika Schenka i grofa Stefana Montfordskog.

O Duhovima godine 1496. osvanulo je 10.000 Turaka pred Metlikom u Beloj Kranjskoj, gde se zadržavahu četrnajst dana zabavljeni pljačkom okoline, ubijanjem dece i staraca i odvađanjem roblja. Tada je stradao i franjevački samostan »Tri fare«. Kaluđeri pobjegnu u Novo Mesto gde ustanove novo utočište (1472.). Jedan odred Turaka uputio se od Metlike ka Kočevju i zapalio je varoš, drugi prema Ljubljani, gde zapališe sabornu crkvu, a treći odred je napao na Žumberak, prešao planinu Gorjance i utaborio se u polju pred šent Jernejom. Kao što beleže kroniste, tada je bilo oko 60.000 naroda odvedeno u ropstvo, jer su Turci uzmakli, pre nego što ih je stigla kršćanska vojska od 20.000 ljudi pod vodstvom Andrije Hohenwart-a, Friderika i Volbenka Gallenberga i metličkog glavarara Viljema Auersperga i t. d. Turci pak, pošto opterećeni plenom nisu mogli dovoljno brzo uzmicati preko nabujale Kupe, posekoše hiljadu zarobljenih Slovenaca. Četvrti dan meseca jula Turci behu već u Bosni. Ovakovi upadi Turaka u Kranjsku i u susedne zemlje produžiše se u XV. veku još i u godinama: 1471. (četiri puta), 1472., 1473., 1474., 1477. (dva puta), 1480., 1481., 1482., 1483., 1491., 1492. i t. d. Ne treba da nabrajamo sve četničke pohode Turaka u Kranjsku i ostale slovenačke zemlje, jer to ne bi bilo

²⁾ V. Jagić, op. c. str. 56, 57: »Kann man unter solchen Umständen glauben, dass Dalmatien und die Binnenländer leer von den Slaven geblieben waren, bis angeblich erst unter Heraklius, gleichsam vom Himmel herab, die Kroaten und Serben auf dem Schauplatze der Geschichte erscheinen«.

³⁾ Franc Kos: Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku; I., str. XXV—XXXII., 8-171 (passim) — Ljubljana 1902.

⁴⁾ August Dimitz, Geschichte Krains, I. str. 262-297. Ljubljana 1874.

ovde umesno, već samo konstatujemo, da je Kranjska bila izložena upadima Turaka sve do opsade Beča 1683. i do kraja XVII. stoleća. U metličkoj okolini Turci su plenili, kao što se kaže, još u početku XVIII. stoleća. I ustrojstvo Vojne granice duž Save i u Primorju u XVI. stoleću nije moglo sasvim preprečiti turska četovanja po Hrvatskoj i po slovenačkim zemljama.

Prema svemu što smo ovde naveli o dugotrajnim provalama Turaka u Kranjsku, mi bi trebali prema nazorima V. Jagića očekivati u Kranjskoj tursko ili bar muslimansko stanovništvo, počevši od XV. stoleća dalje! No od svega toga nema ni trunke istine ni u prošlosti ni danas. Turci su dolazili u Kranjsku valjada stotinu i više puta, kao što su i Sloveni u VI. veku upadali sada u većem sada u manjem broju u unutrašnjost Balkanskog poluostrva i plenili ga, ali kao što ovi upadi nisu povukli za sobom stalno naseljenje Kranjske Turcima, isto tako ne možemo dopustiti stalno i kompaktno slovensko naseljenje u Iliriku već u VI. stoleću posle Hr. Već sâm karakter četničkih pohoda u Ilirik u VI. stoleću odgovara u glavnom načinu turskih upada u Kranjsku i ne može ni malo služiti kao dokaz za ono, što tvrdi Vatroslav Jagić. Zbog toga pak ne treba zaključivati, da je nastao hiatus između tračkih i noričkih »Slovena«, u koji su imali pasti Hrvati i Srbi kao iz neba, kao što kaže Jagić, jer u VI. stoleću nisu još bili ni Trakija ni Norik naseljeni Slovenima.

Jagićevom tvrđenju iznesenom u 6. glavi spomeute studije protive se osim toga i tačno zabilježeni historijski podatci za prve godine VII. stoleća. Na osnovi tih dokumenata moderna je historija⁵⁾ dokazala, da su se Sloveni tek tada stalno naselili na trupu Balkanskog poluostrva. Dok je, naime, vojska cara Maurikija čuvala bizantinsku granicu na Dunavu i Savi, nije moglo biti nikakvih znatnih slovenskih naselja južno od spomenute pogranične linije. Tek kad je podunavska armija pod zapovedništvom careva brata Petra odrekla poslušnost i ostavila severnu granicu države bez odbrane, počese se Sloveni u masama i kompaktno naseljavati u Iliriku kao i u ostalim oblastima na trupu Balkanskog poluostrva a da se više nisu vraćali natrag preko Dunava i Save. To je započelo pod vladavinom cara Foke (602.—610.) i prvih deset godina carevanja Heraklija (610.—641.).

Tako ne mogu argumenti V a t r o s l a v a J a g i ć a izneseni u 6. glavi njegove studije ni malo smanjiti historijsku vrednost podataka Konstantina Porfirogenita o dolasku Srba i Hrvata na jug. Unutrašnjost trupa balkanskog poluostrva u VI. stoleću posle Hr. nije bila slovenska, a najmanje srpska ili hrvatska, kao što to hoće V. Jagić, iako se možda gde nalazila kakva neznatna naseobina, što bi u historijsko-etnološkom pogledu bilo bezznačajno. Slažemo se dakle sa dokazivanjem K. Jirečeka, da je bio Balkan u početku VII. stoleća sa malim iznimkama poslovenjen i priznajemo i jedinstvenost jezika južnih Slovena između Adrije i Ponta, ali to po našem mišljenju još ne mora apsolutno značiti, da su bili u toj »slovenskoj« masi zastupljeni oni, koji su doneli na jug hrvatsko i srpsko ime. Tome se protivi jedan historijski izvor, naime spomenuto mesto u cara Konstantina Porfirogenita o dolasku Hrvata i Srba na jug.

⁵⁾ Konstantin Jireček, Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters, str. 26. Wien, 1901.

Primedbe u 7. i 13. glavi V. Jagićeve studije. Konstantin Porfirogenit piše da Srbi u Iliriku vode poreklo od nekrštenih ili Belih Srba iz zemlje Bojki s one strane Magjarske (Turske) a iz susedstva Franačke i Stare (ili Bele) Hrvatske, »De administrando imperio«, Cap. 32:⁶⁾ ὅτι οἱ Σέρβλοι ἀπὸ τῶν ἀβαπτίστων Σέρβλων τῶν καὶ ἄσπρων ἐπονομαζομένων κατὰγονται, τῶν τῆς Τουρκίας ἐκείθεν κατοικοῦντων εἰς τὸν παρ' αὐτοῖς Βόϊκι τόπον ἐπονομαζόμενον, ἐν οἷς πλησιάζει καὶ ἡ Φραγγία, ὁμοίως καὶ ἡ μεγάλη Χρωβατία ἢ ἀβίπτιστος ἢ καὶ ἄσπρη πρόσταγορευμένη. ἐκείσε οὖν καὶ οὗτοι οἱ Σέρβλοι τὸ ἀπ' ἀρχῆς κατόικουν.

Desilo se pak da je umro vladalac Srbije i da su vlast nasledila dva njegova sina. Jedan od ove braće uze polovinu naroda i obrati se romijskom caru Harkliju, koji ga lepo primi i dodeli mu za obitavanje Srpčiste⁷⁾ u Solunskoj oblasti, »De administrando imperio«, Cap. 32:⁸⁾ Δύο δὲ ἀδελφῶν τὴν ἀρχὴν τῆς Σερβλίας ἐκ τοῦ πατρὸς διαδεξαμένων, ὁ εἰς αὐτῶν τοῦ λαοῦ ἀναλαβόμενος ἡμῶν εἰς Ἡράκλειον τὸν βασιλέα Ῥωμαίων προσέφυγεν ὃν καὶ προσδεξάμενος ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος βασιλεὺς παρέσχε τόπον εἰς κατασκήνωσιν ἐν τῷ θέματι Θεσσαλονικῆς τὰ Σέρβλια, ἃ ἔκτοτε τὴν τοιαύτην προσηγορίαν παρέίληφε.

Posle izvesnog vremena dopadne se ovim Srbima da se vrate u stari zavičaj, što im je car i dozvolio. Kad već behu s one strane Dunava, zažalili su i zamoliše preko vojnog zapovednika u Beogradu Heraklija, neka im odredi drugu zemlju. I pošto behu današnja Srbija (t. j. X. stoleća), Paganija, zemlja Zahlumaca, Tervunija i Kanalitska oblast pod vrhovnom vlašću romijskog cara, to je car ove Srbe naselio u spomenutim zemljama, i to kao svoje podanike (»De administrando imperio«, 32).

Tako car Konstantin Porfirogenit, koji kao najstariji i gotovo jedini izvor izveštava o dolasku Srba i Hrvata na jug. Vatroslav Jagić u sve ovo ne veruje i kaže od reči do reči ovako: »Dass das keine wirkliche Geschichte ist, das sieht wohl jedermann ein.«⁹⁾ Prvo nalazi V. Jagić, da je čudnovato i neverovatno, da su Srbi trebali doći iz dalekog severa od Belih Srba na jug u Pieriju, u oblast severno od Olimpa, pa da se za malo vremena zasite nove domovine, napuste ju i odluče potražiti opet stari zavičaj sa one strane Magjarske. Na kraju krajeva se ipak predomisle, vrate se preko Dunava i nasele se u unutrašnjosti Ilirika. To baš nije ništa neobično. Tako se je često dešavalo za vreme velike seobe naroda krajem antičkog veka. Vandali su došli iz Skandinavije preko Španije u Afriku, Alani iz oblasti između Dona i Kavkaza u današnju Portugaliju, Huni pak prejurili čak E v r a z i j u od Kineskog zida do Katalanskih poljana u Galiji i t. d. A najlepši primer kako se jedan narod može vratiti posle puno peripetija na putu, u stari zavičaj, pružaju nam germanski Heruli. Kad su oni bili potučeni od Longobarda, uzmakli su na jug u blizinu Gepida, kojih se vlast prostirala na jugu do Dunava a na zapadu do Tise, dakle i preko današnjeg Banata. No nezadovoljni susedstvom Gepida zamoliše cara Anastazija (491.—518. posle Hr.) da ih primi u okrilje svoje države, što on i učini. Na Dunavu se Heruli podeliše u dva dela: jedan je prešao preko Dunava u bizantinsku

⁶⁾ J. D. Bury, Slavonic settlements. Text for students, Nr. 18, str. 28. London 1920.

⁷⁾ Нико Жупанић, Хрвати код Атине. („Старинар“, Н. Р. VI, стр. 110. Београд 1914.

⁸⁾ J. D. Bury, op. c. I. c.

⁹⁾ V. Jagić, op. c. str. 60.

carevinu, drugi pak je i nezadovoljan sudbinom, nastupio put za Skandinaviju, staru domovinu Herula. Duži i naporni put vodio ih je preko mnogih slovenskih zemalja, dok ne stigoše do Varna i Danaca.¹⁰⁾ Pa kad su mogli ovi Heruli doći iz Skandinavije do Dunava negde u blizini Beograda i izmoredeni u borbi sa Longobardima opet se sretno vratiti do donjeg Dunava tamo odkuda su došli, zašto ne bi bili to isto kadri učiniti — ili bar imali želju da učine — i Srbi stotinu godinu docnije? Mislim, stoga, da se može i ova Jagićeva zamerka smatrati bespredmetnom.

Drugo, čini se našem proslavljenom filologu neverovatno i neprirodno, da bi se mogao ceo jedan narod skrasiti na jednom mestu, ili u jednom distriktu solunskog temata. Kao što izgleda, Jagić po svojoj prilici predstavlja sebi, da je narod, koji je naselio srpske zemlje, brojao stotine hiljada ili milijon duša, ili možda i više. Za takav broj ljudstva, naravno, ne bi bila dovoljno prostrana ni cela solunska oblast, a kamoli mala *Σέρβλια*. Kod ovako zamišljene elementarne i potpune seobe svakako treba pretpostaviti, da su došle cele porodice sa ženama i decom, stokom i pokretnim imanjem, pa kad sve ovo ne bi mogla primiti solunska oblast da ih nastani, kako bi mogla tek prehraniti ceo jedan narod? Ako su pak Srbi bili zaceo tako malobrojni, da ih je mogla primiti solunska oblast ili čak samo malo Srpčište (Srbica), kao što se kaže u izvoru, onda Srbi nisu predstavljali nikakav narod i nisu mogli ni u kom slučaju naseliti unutrašnjost trupa balkanskog poluostrva, t. j. današnje srpske zemlje, jer ih je bilo suviše malo! Tako po svoj prilici rezonuje V. Jagić u vrstama i između vrsta svoga spisa.

I mi smo uvereni, da distrikt Srpčište nije mogao primiti jedan milijonski ili poveći narod kao što to predstavlja V. Jagić, no ipak ne treba da zbog toga ispadne vest Porfirogenitova neozbiljna ili čak izmišljena. Mi priznajemo, da su doseljeni Srbi bili toliki na broju, da ih je moglo primiti Srpčište, kao što to stoji u izvoru, i pristajemo uz Jagića, da nisu mogli zbog malobrojnosti utisnuti etnički pečat unutrašnjosti trupa Balkanskog poluostrva. Šta više, mi smatramo upravo ovo mesto o naseljenju solunskog distrikta došljacima iz Bele Srbije, koje mnogi drže za ahirovu petu dotičnih glava u spisu »De administrando imperio«, kao najvažnije, jer objašnjava celi problem dolaska Hrvata i Srba na jug. Ono nas, naime, upućuje sa lingvističko-etnološkog polja ka socijologiji i teorijama o postanku država i nacija putem tuđega zavojevanja i pobede nad jednom narodnom masom.

Uzmimo dakle izvor onako, kakav je i konstatujemo: Srba je došlo iz Bele Srbije toliko, da ih je mogao primiti distrikt Srpčište τὰ Σέρβλια. To znači da su brojili jedva nekoliko desetina hiljada glava. Pa još i ovi — čini se — teško su se skrasili i prehranili na tako uzanom prostoru. Zato treba pretpostaviti i naklonjenost bizantske države, jer ih je pustila daleko

¹⁰⁾ Prokopius, de bello gothico II, c. 15: *Ἡνίκα Ἑρονλοι Λαγγοβαρδῶν ἠσοηθέντες τῇ μάχῃ ἐξ ἔθων τῶν πατρίων ἀνέσιθσαν, οἱ μὲν, ὥσπερ μοι ἐμπροσθεν δεδιγῆται, ἀκήσαντο ἐς τὰ ἐν Ἰλλυριοῖς χωρία, οἱ δὲ δὴ ἄλλοι Ἰστρον ποτομὸν διαβαίνειν οὐδαμῇ ἐγνώσαν, ἀλλ' ἐς αὐτὰς ποῦ τὰς ἐσχατίας τῆς οἰκουμένης ἰδύσαντο· οὗτοι γοῦν πολλῶν ἐκ τοῦ βασιλεῖος αἵματος ἡγουμένων σφισιν ἔμειψαν μὲν τὰ Σκλαβηγῶν ἔθνη ἐγεξῆς ἅπαντα, ἔρημον δὲ χώραν διαβάντες ἐνθένδε πολλὴν ἐς τοὺς Οὐάρους καλουμένους ἐχώρησαν μεθ' οὗς δὴ καὶ Λανῶν τὰ ἔθνη παρέδραμον οὐ βιαζομένων σφῶς τῶν τῆδε βαρβάρων. ἐνθένδε τε ἐς ὠκεανὸν ἀγικόμενοι ἐναντίλλοντο Θούλῃ τε προσχόντες τῇ νήσῳ αὐτοῦ ἔμειψαν.*

u unutrašnjost, čak u solunsko primorje, kao i verovatnost da se bar u prvo vreme pomoglo kod prehrane. Sve mi se čini kao da prvobitno Srpčičšte (turski Selfidže) moramo sebi predstaviti kao jedno vojničko logorište. To pak Bizant nije radio možda iz ljubavi i humanih osećaja za varvare sa severa, već u svakom slučaju iz koristoljublja, iz politike. Mi držimo, da su bili Hrvati i Srbi pozvani od romejskog cara u pomoć protiv Avara i da im je on za nagradu obećao Ilirik, ako ga otmu Avarima i priznadu njega kao legitimnog gospodara. Hrvati i Srbi su došli na jug kao što piše Porfirogenit, ali svakako kao organizovana vojska, koja je izvršila svoj zadatak i uzela obećanu nagradu. Slučaj sa naseljenjem u Srpčičštu pokazuje, da je bez sumnje morala neka naročita vojna disciplina držati došljake na okupu; vojna družina od jedne, dve ili više desetina hiljada reprezentovala je ono doba ratnu snagu od velikog zamaha, kao što ćemo to videti kod ustanovljenja bugarske države.

Neka nam bude dopušteno, da tumačimo izveštaj Porfirogenita na svoj način i da se odmah zapitamo, koji bi se momenat iz vremena vladavine cara Heraklija mogao najzgodnije dovesti u vezu sa dolaskom Hrvata i Srba na jug. Već smo jednom ukratko napomenuli,¹¹⁾ da se godine 626. Bizant nalazio u velikoj opasnosti, jer ga opsednuše sa evropske strane Avari a Perzijanci s azijske. Prirodno je pomisliti, da je bizantinska diplomacija tražila pomoć, da spase prestonicu i državu. I bez sumnje je car Heraklije upro svoj pogled na severozapad, tamo, gdje je tada živio veliki vođa Samo, koji je sa svojim Česima i drugim okolnim susjedima pobedio Avare i Franke. U Češkoj (gde su živeli i Hrvati) kao i u Beloj Srbiji moralo je dakle biti ratu viklih ljudi, vojnika, i razumljivo je, da su ih Bizantinci pokušavali pridobiti za saveznike. Priče o sjaju Carigrada, o bogatim primorskim varošima na Jadranskom i Egejskom moru, razume se, da su privlačile i Srbe, naročito, uz ugodne uvete.

Upad Hrvata i Srba u pozadinu Avara, kao što ga ovde donosimo u vezi sa opsadom Carigrada, mogao je pobuniti Slovene, zaposlene od Avara kod ove opsade, i bizantinska prestonica i država bi spašena od neprijatelja. Hrvati zauzeše zapadni deo Ilirika, Srbi pak unutrašnjost. Kod ovih posljednjih se definitivno naseljenje u Iliriku, kao što se čini, nije provelo bez nekih peripetija. Da su, naime, Srbi boravili u solunskoj oblasti, za to govore i mnogobrojne nomenklature južno od Olimpa, t. j. u Jeladi, a koje nose srpsko ime. Jer ima takvih imena mesta više u maloj Jeladi¹²⁾ nego na velikom prostoru između reke Ibra i Olimpa, a to po svojoj prilici znači, da je Jelada dobila rastresena srpska naselja iz Srpčičšta u VII. stoleću, kada je Srbima posle dolaska sa severa bila data prilika da se smeste na jugu u bliskoj im Jeladi. Kad su Srbi već bili jednom naseljeni u slivu reka Tare, Lima, Drine i Ibra, teže je misliti da su tražili daleko grčko poluostrvo.

Iz urođenog političko-psihološkog osećaja treba zamisliti, da su se Hrvati i Srbi kao pobedioci osećali pravno i moralno superijornijim ne samo nad pobeđenim Avarima i Vlasima, već i nad onima od Avara oslobođenim »Slovenima«. Srbi i Hrvati mora da su zauzeli više socijalne polo-

¹¹⁾ Niko Županić, Etnogeneza Jugoslavenâ. («Rad» Jugosl. Akad. filolog. histor. razr. knj. 222, str. 164). Zagreb 1920. — Više pojedinosti o opsadi Carigrada ima u delu: Станоје Станојевић, Византија и Срби, II. (Књиге Матице Српске, бр. 14. и 15, стр. 28, 29), Нови Сад, 1906.

¹²⁾ Хрвати код Атине, I. с. стр. 110.

žaje, i u upravi zemalja kao i u vojsci, postali su privilegovan stalež u zemlji. Da je to od prilike tako bilo, vidi se iz društvenih institucija docnijega Srednjeg veka,¹³⁾ koje su u mnogom pogledu produkt i odjek velikog događaja o kojem izveštava Konstantin Porfirogenit.

No ovakve dve malobrojne vojne družine Hrvata i Srba od po nekoliko desetina hiljada glava, naravno, da nisu mogle naseliti prostrane zemlje u Iliriku i dati im jezikovno etničko obeležje, već su iščeznule u masi »Slovena«, predaka današnjih južnih Slovena, koji su ranije kao ljudski talasi poplavili trup Balkanskog poluostrva od Adrije do Ponta. Ostalo je samo hrvatsko i srpsko ime za označivanje dviju država kod kojih je dolazak dviju vojnih družina značio dve kristalizacijske tačke, dve državotvorne ideje. Hrvati i Srbi su razređeni među »slovenskom« masom jezično brzo iščeznuli, tako da se iz tog etničkog i socijalnog procesa razviše Srbi i Hrvati, koji su istog jezika i iste krvi. Zajednički oni prave svojim narečjima organsku vezu između Bugara na istoku i Slovenaca na zapadu, ali je pri tome pričanje Porfirogenitovo o dolasku Srba i Hrvata na jug ipak ostalo nepovređeno kao verodostojan izvor, što smo i hteli da utvrdimo u ovoj studiji.

Isto što se desilo Hrvatima i Srbima, da su naime iščeznuli u podčinjenoj masi naroda, a da im je ostalo ime i vlast, desilo se i mnogim germanskim i sarmatskim narodima. Tako je na pr. nestalo Odoakarovih germanskih plemena, s kojima je srušio god. 476. posle Hr. zapadno rimsko carstvo i zavladao Italijom, iščeznuli su Vandali u Africi, Suevi na Piri-nejskom poluostrvu, Istočni Goti i Langobardi u Italiji, Franci u Francuskoj i t. d. Svi ti narodi su više manje predstavljali vojnički organizovane družine, koje su mogle pobediti tuđe narode i tuđe države, zavladatai njima i nametnuti se pobedenima kao plemstvo, no nestali su iza nekoliko generacija, jer nisu došli u dovoljno velikoj masi da se nasele kao seljaci na većoj prostoriji.

Za dokaz, kako su malobrojni bili više puta osvajači i ustanovitelji država, navešćemo slučaj sa naseljenjem Bugara na dunavskoj delti i docnije u Trakiji.¹³⁾ U strahu pred nadmoću Kazara, uzmače Asparuh, kan bugarskih Ungunda oko polovine VII. stoleća preko Dona, Dnjeptra, Dnjestra na zapad u današnju Besarabiju i odavde na Pevke (ostrvo Sv. Gjorgja) u dunavskoj delti. Na tome od prirode zaštićenom mestu

¹³⁾ Vjekoslav Klaić, Hrvatska plemena od XII. do XVI. stoleća. (Preštampano iz CXXX. knjige »Rada« jugosl. Akad. znanosti i umjetnosti.) Zagreb 1897. — Ivan pl. Bojničić-Knišinski, O plemstvu s osobitim obzirom na hrvatsko plemstvo. (Književna izdanja »Braće Hrv. Zmaja«.) Zagreb 1908.

¹³⁾ W. N. Slatarski, Geschichte der Bulgaren, I. (Bulgarische Bibliothek, Bd. V. str. 11 sq.). Leipzig 1918. — Известия Русскаго Археологическаго Института въ Константинополѣ, томъ X. (Материалы для болгарскихъ древностей. Абоба-Панска). София 1905. — Ив. Шишмановъ, Критиченъ прѣгледъ на въпроса за произхода на прабългаритѣ. (Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, XVI, XVII, 505—754. — THEOPHANIS CHRONOGRAPHIA. (Recensuit Carolus de Boor, volumen I, p. 357, 358; in aedibus B. G. Teubneri. Lipsiae MDCCCLXXXIII; *ἔπειτα τούτων ὁ τρίτος, Ἀσπαρούχ λεγόμενος, τὸν Δάναπριν καὶ Δάναστριν περὶ ἄσας καὶ τὸν Ὀγλον καταλαβὼν βορειο-τίρους τοῦ Δαυροβίου ποταμοῦς μεταξὺ τούτου κακίων ἄκισαν, ἀσφαλῆ καὶ δυσμάχητον εἶναι τὸν τόπον στοχασάμενος ἐξ ἑκάστου μέρους τέλμαώδης γὰρ ἐμπροσθεν, καὶ ἄλλοθεν τοῖς ποταμοῖς στεγνοῦμενος, πολλὴν τῶν ἔθνευ τεταλειωμένῳ διὰ το μερισμὸν τῆν ἐκ τῶν πολεμίων παρεχεν ἄγειν.*

Asparuh se utabori sa svojom vojnom družinom, te je čekao na zgodnu priliku za svoje osvajačke namere. I narod, kojim je Asparuh pobedio Bizantinca i docnije ustanovio bugarsku državu i naciju, brojio je 20.000 do 25.000 glava¹⁵⁾ i za svu tu hordu je bilo dovoljno mesta na malom ostrvu Pevke. Kao što se misli, Bugari se naseliše ovde sa dozvolom bizantinskog cara Konstantina II. (641.—668.) na federativnoj osnovi sa dužnošću da brane severoistočne delove carevine i priznaju cara kao vrhovnog gospodara. Već u godini smrti spomenutoga cara (668.) počeli su međutim Bugari širiti svoju vlast u južnoj Dobrudži i pleniti podunavsku Trakiju. Posle neuspelog napada Bizantinaca na Dobrudžu (679.) Asparuh se toliko osilio, da je pošao do Varne i podčinio slovenska plemena između Dunava, Crnog mora i planine Balkana. U početku su imali Sloveni svoju i turski Bugari opet svoju vlastitu unutrašnju upravu, iako je bio kan najviši vladalac nad svima. Na kraju se Asparuh (Isperih, Aspar-Hruk) smestio sa svojim Bugarima u utvrđenom logoru na kaspijskoj visoravni kod današnje Šumle a u blizini današnjega sela Abobe.¹⁶⁾ Ovaj tabor je zauzimao prostor od 23 četvorna kilometra i bio je okružen visokim nasipom i rovom te je tako postao osnovom za buduću prestonicu bugarskih kanova, koju bizantinski pisci nazivahu Pliskom *Πλισκοβα*. Godina 679. znači rođenje bugarske države i bugarske nacije. Osvajači iščeznuše jezikovno u slovenskoj masi tračkih »Slovena«, ostalo je pak ime turskih Bugara i ideja države, kao što smo to rekli za Srbe i Hrvate. Samo se kod ovih centralističko državno uređenje sporije razvilo i to valjda zbog toga, što su braća u prvo vreme možda posle vladaočeve smrti delila vlast, ili je bilo već kod dolaska na jug više vojvoda, koji su osporavali koncentraciju uprave sviju oblasti. Partikularizam je po svoj prilici smetao srpskom i hrvatskom imenu, da prođe već u prvim stolicima posle dolaska na jug na sve strane i obuhvati sva dotična plemena i oblasti.

Dolazak turskih Bugara na ostrvo Pevke kao i docniji postanak bugarske države sa svim je paralelna i slična pojava s dolaskom Srba u Srpčiste *τὰ Σέρβλια*. Sa lakoćom mogao je Asparuh smestiti svoje ljude u ovom distriktu solunskog temata, kad je bilo za njih dovoljno prostora na malom ostrvu Pevke ili u taborištu Abobi; ovo je bilo naime više nego za polovinu manje nego što iznosi površina sudskog sreza za okolinu Ljubljane 58.198 km² (58:2 km²) sa 44.708 stanovnika. Pa kad je Asparuh sa svojih 20.000 ili 25.000 Bugara pobedio Bizantinca i podčinio tračke Slovene i ustanovio bugarsku državu i naciju, zašto je, pitam V. Jagića i njegove sledbenike, neprirodno zamisliti, da su bili kadri nešto slično izvesti u centru Ilirika i Srbi, kojima je car Heraklije za prvo vreme odredio za prebivanje spomenuti distrikt u solunskoj oblasti ?!

Kao esenciju saopštenja Konstantina Porfirogenita o seobi Srba treba da smatramo sledeće: Srbi su došli na Balkansko poluostrvo iz zemlje severnih ili Lužičkih Srba, koji u jezičnomu pogledu pripadaju »severozapadnoj« grupi Slovena. Ovu grupu sačinjavaju Česi, Slovaci, Poljaci i takozvani Polabi. Ima lingvisti i historičara, koji Lužičkim Srbima (Sor-

¹⁵⁾ Станоје Станојевић, *Бизантија и Срби*, II, I. с. стр. 56.

¹⁶⁾ Извѣстия Русскаго Археологическаго Института въ Константинополѣ, X, 43 и д., 56 и д.

¹⁷⁾ *Gemeindelexikon von Krain*, Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1900. Herausgegeben von der k. k. statistischen Zentralkommission, VI. Wien, 1905.

bima) nalaze mesta u porodici Polaba, dok ih međutim drugi drže kao zasebnu etničku družinu pored Čeha, Slovaka, Poljaka i Polaba. Svi ovi pak zajedno sačinjavaju »severozapadnu« slovensku zadrugu.

Polabski Srbi su obitavali u oblastima, na koje su se prostirale na zapadu do reke Sale (Solava) a na istoku do reke Bobre, na severu do donjeg toka Črne Elstere (Halštrowa) i još dalje, a na jugu do čeških pograničnih planina. Ovu zemlju, od prilike Saksoniju, treba da smatramo uglavnom za Belu Srbiju ili Staru Srbiju Konstantina Porfirogenita. Odavde se proširile kolonije Srbâ u ranom srednjem veku, na jugu do Regensburga, Ingolstadt-a i Donauwörtha na Dunavu, na zapadu do Würzburga, Fulde i Hersfelda.¹⁸⁾ Srbi pak u užem smislu pojma stanovali su među rekama Solavom (Sale) i Mildom (Mulde) i iz ove teritorije je prošireno ime i vlast Srba radikalno na sve strane. Toj srpskoj jezgri treba da dodamo još mali predeo na desnoj obali Labe u nekadašnjoj vojvodini Anhalt, gde se nalazi varoš Z e r b s t. Izgleda, da se upravo ovde na velikom kolenu Labe prvi put spominju već verovatno slovenski Srbi, naime u VI. stoleću kod Vibia Sequestra, de fluminibus: Albis Suevos a Cerventiis dividit.¹⁹⁾ Pod naseljem Ciervisti, Kirvisti, Cervisti, Zierbisti pak treba, kao što sve kaže, razumeti naselje S e r b i š t e ili S r b i š t i²⁰⁾ u okolini današnjega Zerbst-a u obimu zalabske srpske oblasti, a na tlu bivše anhaltske vojvodine.

Iseljenici imaju običaj da u novoj domovini obično davaju podignutim naseljima imena iz staroga zavičaja, imena varoši, sela i zaselaka gde su se rodili i stanovali pre seobe. Tako bi mogli i mi pomisliti, da su verovatno Srbi Konstantina Porfirogenita pošli na put iz zalabske oblasti, te nazvali svoje novo obitavalište u solunskom okrugu a na severu Olimpa, Srpčište — τ.ὶ Σέρβλια.

Srbi nisu autohtoni ni u Beloj Srbiji, već su se svakako doselili na Solavu, Halštrow, Labu i Mildu. Ovde nema mesta, da raspravljamo otkuda i kada su došli ovamo, već nuzgredno samo primećujemo, da su došli sa istočne strane Meotskog (Azovskog) mora, o čemu pak će biti još govora na drugom mestu.

Verovatno su bili Srbi u Beloj Srbiji pre polaska na jug u glavnom poslovenjeni, a u socijalnom pogledu treba da su imali više izuzetan, povlašćen položaj, davši potčinjenoj slovenskoj masi svoje ime. Tako na pr. nalazimo u Srednjem veku kod srpskih Dalemincijaca (Glomačâ), koji su obitavali oko Mišnja (Meissen) na Labi, tri društvena sloja:²¹⁾ vitezove (vitezō), župane i smerde (seljake). Prvi su predstavljali neke vrste vojničku kastu (milites agrarii), drugi vrstu plemića (povlašćenih gospodara) a treći podložnu seljačku masu. J. Peisker misli, da vitezovi i župani vode poreklo od tuđih neslovenskih osvajača u jezičnom i etnografskom pogledu.

¹⁸⁾ Upređi mapu L. Niederle-a »Zapadni Slované na počatku historie«. Prilog delu »Slovenske Starožitnosti«, III. Praha, 1919. — Vidi dalje mapu »The western front of Slavdom in the 7th et 8th centuries A. D.«, priloženu delu »The expansion of the Slavs«, by J. Peisker (Reprinted from the Cambridge Medieval History, volume II.

¹⁹⁾ L. Niederle, op. c. III. 15.

²⁰⁾ Dr. H. Жупанић, О пореклу имена Србин, («Нови Живот», књига IX, 2, стр. 60. Београд, 1922.).

²¹⁾ J. Peisker, Die ältesten Beziehungen der Slawen zu Turkotartaren und Germanen und ihre sozialgeschichtliche Bedeutung. (Sonderabdruck aus der Vierteljahrsschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte. III. Stuttgart, W. Kohlhammer, str. 116-121). Stuttgart, 1905.

Pre svršetka treba da se osvrnemo s nekoliko reči na studiju L u d v i g a G u m p l o w i c z a o osnivanju srpske i hrvatske države.²²⁾ Ovaj sociolog misli, da su Hrvati i Srbi došli na jug kao osvajači, i to Hrvati, nekadašnji Goti iz Male Poljske, gde su bili u Galiciji još pre pobeде Atiline nad njihovim kraljem Hermanrich-om u drugoj polovini IV. stoleća posle Hr. i da su posle ove katastrofe još pojačani istorodnim beguncima. Od tih zakarpatskih Gota treba da vodi poreklo poljsko plemstvo, kao i Hrvati, koji odoše na jug na poziv cara Heraklija u VII. stoleću posle Hr. Gumplovicz pokušava svoje sociološki zamišljeno objašnjenje problema dokazivati historijskim faktima. On se, naime, poziva na nadgrobni napis poljskog vladaoца Boleslava »Hrabrog« (992.—1025.), gde stoji »kralj G o t a ili P o l j a k a« (Gothorum seu Polonorum), kao i na Spličanina Tomu Arcidijakona iz XIII. stoleća, koji više puta nazivaju Hrvate »Croati vel Gothi«. Gumploviczев spis je po zamisli dobar i zdrav, no njegovi historijski argumenti su nikakvi i bez svake moći ubedljivosti. Njegovo identifikovanje imenâ se osniva prosto na običaju tađasnjih kronista, da narode svog doba označuju imenom kakvog poznatijeg naroda iz starijih vremena, ma da dotični nisu imali međusobne etničke veze.²³⁾ Tako se nalazi kod popa Dukljanina iz XII. stoleća poveći broj »gotskih« vladalaca s domaćim hrvatskim imenom; glagolicu nazivahu »gotским« pismom, a i crkveni slovenski jezik još u XVI. i XVII. stoleću isto tako »gotским«.²⁴⁾ Goti L. Gumplovicza imaju toliko zajedničkoga sa Hrvatima koliko i Goti sa »gotским slogom«, koji je postao u XI. i XII. stoleću u romanskoj Francuskoj, kad je davno već nestalo Gota. L. Gumplovicz nije uspeo da pokoleba svojom studijom nazore Vatroslava Jagića o dolasku Srba i Hrvata na jug, jer se autori hrvatske i srpske historije i posle publikacije Gumploviczевe држе kao i pre Jagićеве teorije.²⁵⁾ Tako se čini, da Gumplovicz svojom neuspešom historijskom argumentacijom nije mogao da ubedi naše historičare o pravilnosti svojih pogleda.

Osim toga smo mišljenja, da države i plemstvo ne nastaju baš uvek zavojevanjem i pobedom tuđinaca nad nekom narodnom masom, i ako se to vrlo često dešava, nego se države mogu kao i privilegovani staleži iznimno razviti i putem socijalne evolucije.

Ako smo kod tumačenja Konstantina Porfirogenita o dolasku Srba i Hrvata na jug zauzeli stanovište protivno filološkoj školi naših historičara,

²²⁾ Ludwig Gumplovicz, Allgemeines Staatsrecht. (Anhang D: »Die Staatengründungen der Serben und Kroaten, str. 527-540.) Innsbruck 1907. — Prvi put je izišla ova studija u Varšavi (1902.) »Chorvaci i Serbowie«, zatim u »Politisch-antropologische Revue« (januarska sveska) u Leipzigu 1903. — Iste godine je prevedena i na naš jezik »Politička povjest Srba i Hrvata« i objavljena u »Viencu«, XXXV, 10.

²³⁾ L. Niederle: Slovanske starožitnosti, I. 45—56, Praga 1902. — Constantin Jireček: Geschichte der Serben, str. 115, Gotha, 1911.

²⁴⁾ Ferdo Šišić, u primetbama Gumplovicz-евој »Političkoј povjesti Srba i Hrvata« Vienac, god. XXXV. br. 10. str. 327, 328. Zagreb, 1903.

²⁵⁾ Constantin Jireček, Geschichte der Serben, str. 103-109. Gotha 1911. — Станоје Станојевић, Историја српског народа, стр. 36, 37, 41. Београд 1910. — Ferdinand von Šišić: Geschichte der Kroaten, I, str. 53, Zagreb 1917. — Јован Радонић, (Летопис »Матице Српске«, год. LXXXV, књ. 259, свес. 7, стр. 72—75). Нови Сад, 1909. — Алекса Ивић, О српском и хрватском имену, стр. 3—4. Београд 1922.

jer nisu prirodno i pravilno pristupili rešenju ovog delikatnog pitanja, time ne mislimo poricati potrebu lingvističkog znanja u historijografiji. Naprotiv, lingviste su u prvom redu pozvani, poznavajući i paleografske veštine, da nam spremne dobre edicije dokumenata i tekstove starih pisaca. Ali sve to spada u pomoćne discipline za pisanje historije. Zadatak je pak pravog historičara u tome, da tumači izvore, da piše rasprave, da otkriva probleme života prošlih vekova, da nam po mogućnosti vaspostavi prošlost što istinitije, što prirodnije i što plastičnije. Lingviste pak priroda njihovog pravo zanimanja vrlo često — ne uvek — odvodi na put više tesnogrudnog shvatanja izvora, kad se slučajno bace na posao stvarnog historijskog istraživanja, kao što je to bio eto slučaj sa izlaganjem Konstantina Porfirogenita o dolasku Srba i Hrvata na jug.

O ovom predmetu valjalo bi napisati opširnu raspravu, što želimo i učiniti, čim budu dopuštale prilike, no za sada ga obelodanjemo u ovom skromnom obliku.

Résumé. Le docteur N. Joupanitch, chef de l'Institut ethnographique à Lioubliana, connu par son activité scientifique d'avant la guerre en Serbie, entame avec cet article sur: »la Blanche Serbie« un thème très discuté. Le linguiste slave Jaguitch a nié l'authenticité de Constantin Porphyrogénète considérée comme source d'une grande importance au point de vue de la question de l'arrivée des Serbes et Croates dans l'Illyricum romain. Jaguitch appuie sa thèse sur l'unité des langues yougoslaves entre le Pont-Euxin et l'Adriatique dans le passé et dans le présent. Si Constantin Porphyrogénète avait raison, cette unité serait abolie par l'invasion des Croates et des Serbes qui différaient par le sang des Slaves qui s'y trouvaient déjà bien qu'ils fussent Slaves, qui d'après Constantin Porphyrogénète auraient parlé un idiome du Nord-Ouest. M. Joupanitch essaie de prouver que les Croates et Serbes sont réellement arrivés des affluents de l'Elbe, que, ce que dit Constantin P., est la vérité, et que par là l'unité ethnique des Slaves du Sud n'est nullement violée. Les Croates et les Serbes ont disparus en conquérants dans la masse qu'ils ont subjuguée, mais après avoir donné l'idée de l'état et de la nation, de même que le nom. Par là l'auteur se place, à un point de vue tout à fait opposé de l'opinion courante des historiens serbes et croates.